

ἐπιτροπή του θέλει σώνει και καλά να τὸ ἀκολουθήσει πέρα πέρα μὴν ἀκούοντας κἂν τὴ γνώμη τῶν μελῶν, δὲ δίνει κανένα μέσο στὰ μέλη νὰ ἐπιβάλουν αὐτὰ τὴν πορεία τοῦ Ὁμίλου στὴν Ἐπιτροπή και νὰ μὴ σέρνονται ἀπ' αὐτή, ἔχουν ὑποχρέωση ἀπέναντι στὸν ἑαυτό τους, βλέποντας τίς ἀντίθετες ἀνάμεσα τῆς δικῆς τους ἰδεολογίας και τῆς ἐπίσημης ἰδεολογίας τοῦ Ὁμίλου νὰ παραχωρήσουν τὴ θέση τους σὲ κείνους ποὺ συμφωνοῦν ἐλότελα μ' αὐτή.

Ὅπως εἶναι συγκροτημένος κι ὅπως διοικεῖται σήμερα ὁ Ὁμιλος δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἀναλάβει τὸ φορτίο τῆς μεγάλης κοινωνικῆς ἀναμόρφωσης· ὅσο μόνο τὸ νούμερο τῶν μελῶν ἔχει σημασία, ὅσο ἀποφεύγεται κάθε συζήτηση ποὺ μπορεῖ νὰ φέρει διάσταση, ποὺ μπορεῖ νὰ ἐλαττώσει τὸ νούμερο αὐτὸ (ἀπόδειξη ἢ φανερὴ τάση νὰ ματαιώνονται οἱ ἀρχικὰ ἀποφασισμένες συζητήσεις τῆς Δευτέρας γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ) ὁ Ὁμιλος εἶναι καταδικασμένος στὴν ἀδράνεια δηλ. στὸ νὰ βγάζει τὸ Δελτίο και νὰ προσφέρει γιὰ δυὸ δεκάρες τσαί στοὺς ἐπισκέπτες τοῦ Κέντρου. Ἄν ὁ Ὁμιλος θελήσει ἀληθινὰ νὰ δράσει, θελήσει πραγματικὰ νὰ βάλει μπροστὰ τὸ μεγάλο ἀναμορφωτικὸ σκοπὸ ποὺ βρίσκει ἀναγκαῖο και ὑπόσχεται ν' ἀρχίσει — πρέπει νὰ χρωματισθεῖ ἂν εἶναι συντηρητικὸς ἢ φιλελεύτερος και νὰ κρατήσῃ μόνον ὁμοίομορφα στοιχεῖα· οἱ ἰδέες ποὺ φαίνονται σήμερα νὰ διέπουν τὸν ἐπίσημο Ὁμιλο εἶναι ἀντίθετες μὲ τίς δικές μας και μᾶς ἐπιβάλλουν νὰ τὸν ἐγκαταλείψουμε· ἢ ἐπικράτηση πάλι τῶν δικῶν μας ἰδεῶν θὰ μᾶς στερήσει τὴν πολύτιμη συνεργασία προσώπων ποὺ ἀγαποῦμε κ' ἐχτιμοῦμε μὰ διαφωνοῦμε ριζικὰ μαζί τους.

Κακὸς και λυπηρὸς ὁ χωρισμὸς — μὰ ἀναγκαῖος γιὰ τὴν ἀδολὴ δράση.

A. ΤΡΑΝΟΣ

Ο ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

A'.

Ἄν γιὰ ἓνα ἄτομο ἔχει μεγάλη σημασία νὰ ξέρῃ τί εἰσόδημα ἔχει και τί πρέπει ἀνάλογα μὲ αὐτὸ νὰ ξοδεύῃ, πολὺ μεγαλύτερη σημασία ἔχει αὐτὸ γιὰ ἓνα Κράτος. Ἐνα ἄτομο ποὺ δὲν ξέρει τὸ εἰσόδημά του και τί ξοδεύει ἢ ποὺ ξοδεύει πάρα πάνω ἀπὸ ὅ,τι εἰσοδεύει, γλήγορα βαδίζει στὸ δρόμο τῶν δανείων, στὸ δρόμο τῆς οικονομικῆς ἐξαρτήσεως και ὑποταγῆς, τῆς οικονομικῆς καταστροφῆς και

μαζί μ' αὐτὴν ἔρχονται τόσα ἄλλα κακὰ και στὸ τέλος ἢ ἐπαιτεία!

Ἐνα ὅμως κράτος ἐκτὸς αὐτῶν τῶν κακῶν, ὅταν ὑπὸ οικονομικὴ ἀποψη βαδίζει χωρὶς πυξίδα, χωρὶς δηλ. νὰ ξέρῃ τίς οικονομικὲς δυνάμεις του και χωρὶς νὰ τίς ρυθμίσῃ δίκαια ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κακὰ ποὺ ἀριθμήσαμε παραπάνω γιὰ τὰ ἄτομα, δημιουργεῖ ἀνωμαλίες ἐσωτερικῆς, λαϊκῆς ἐξεγέρσεις και συγκρούσεις τῶν διαφόρων τάξεων. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο κυρίως πρῶτα τὰ κράτη και ὕστερα και τὰ ἄτομα αὐτὰ ἀκόμη — τουλάχιστο σὲ κείνους τοὺς λαοὺς ποὺ μποροῦν νὰ σκέπτονται — ὑπολογίζουν τὰ χρηματικὰ τους μέσα, ποὺ μποροῦν νὰ διαθέσουν και τὸ τί ἀνάγκες ἔχουν και προσπαθοῦν νὰ τὰ φέρουν σὲ ἰσοζύγιο, μὲ τὴ διαφορά ὅτι τὸ μὲν ἄτομο βρίσκει πρῶτα τὰ ἔσοδά του και σύμφωνα μ' αὐτὰ κανονίζει και τίς ἀνάγκες του, τὰ ἔξοδά του — μέχρις ἐνὸς ὀρίου ἐννοεῖται, — ἐνῶ τὸ κράτος μὲ τὴν κυριαρχικὴ ἐξουσία ποὺ ἔχει στὰ χέρια του, ποὺ τὴν ἀντλεῖ ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς ἰσχυρότερης τάξης τὴν ὅποια φυσικὰ και τὰ συμφέροντά της μέσα στὸ κράτος και ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ Κράτους ἀντιπροσωπεύει, ὀρίζει πρῶτα τὰ ἔξοδά του, τίς ἀνάγκες του και ὕστερα, ἀφοῦ τευτώσῃ τὴ λαϊκὴ οἰκονομία στὸ κρεβάτι τοῦ Προκρούστη, προσπαθεῖ νὰ ὀρίσῃ και τὰ ἔσοδά του. Ἀνάλογη μὲ τὴν αὐστηρότητα αὐτὴ τοῦ Κράτους εἶναι και ἡ ἀντίδραση ἐκείνων ποὺ συνεισφέρουν γιὰ νὰ μαζευθοῦν τὰ ἀναγκαῖα ὑλικά ἐν γένει μέσα. Αὐτὸ τὸ λογαριασμὸ ποὺ κάνει ἓνα Κράτος γιὰ τὰ ἔξοδά του και τὰ εἰσοδήματά του σὲ ἀριθμὸ ὀρισμένον και μὲ συστηματικὴ τάξη τὸν ὀνομάζουμε προϋπολογισμὸ.

Ἀφίνοντας τὰ ἄτομα τώρα κατὰ μέρος — τὰ Κράτη πρῶτα ἀναμετροῦν τίς ἀνάγκες τους, βάζουν κάθε ἀνάγκη στὴ σειρά ἀνάλογα μὲ τὴ σημασία της και ὕστερα βρίσκουν γιὰ κάθε ἀνάγκη και τὸν τρόπο ποὺ θὰ εὑρουν τὰ μέσα γιὰ νὰ τὴν καλύψουν, ὥστε νὰ ἔλθουν ἀνάγκες και δαπάνες σὲ ἰσορροπία. Αὐτὸ εἶναι τὸ τεχνικὸ, τὸ τυπικὸ μέρος τοῦ προϋπολογισμοῦ, ποὺ ἔχει ὅμως παραπολὺ μεγάλη σπουδαιότητα.

Ὑστερα σκέπτεται τὸ κράτος ἀπὸ ποιὸν θὰ ζητήσῃ τὰ μέσα γιὰ νὰ σκεπάσῃ τίς ἀνάγκες του και σὲ ποιά ἀναλογία και σὲ ποιά ἀνάγκη ἀπὸ ἑλες και πόσα πρέπει νὰ ξοδεύσῃ σ' αὐτή. Αὐτὸ εἶναι τὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὸ, κοινωνικὸ μέρος τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἐδῶ βλέπουμε πῶς σκέπτεται τὸ κράτος γιὰ τοὺς ὑπηκόους του, πῶς γιὰ τὴ δυνατὴ τάξη και πῶς γιὰ τὴν ἀδύνατη τάξη. Ἄν εἶναι παραπολὺ δυνατὴ ἢ πρῶτη τότε τὰ φορτῶνει ὅλα τὰ ἔξοδα, τὸ σταυρὸ τοῦ μαρτυρίου, στὴ δεύτερη, ἐνῶ συγχρό-

ως τὰ ξοδεύει ἕλα γιὰ τοὺς δυνατοὺς. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀναλογία μπορεῖ νὰ καταλάβῃ κάπως κανεὶς καὶ ποιά εἶναι ἡ κοινωνικὴ σύνθεσις αὐτοῦ τοῦ Κράτους.

Ὁ σκοπὸς τοῦ Προϋπολογισμοῦ λοιπὸν μὲ λίγα λόγια εἶναι: 1) ἕνα τεχνικὸ βοηθητικὸ μέσο γιὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ὁ κυριώτερος τυπικὸς καὶ οὐσιαστικὸς σκοπὸς τῆς οἰκονομίας τοῦ Κράτους, δηλ. ἡ κανονικὴ πρόνοια γιὰ νὰ σκεπαστοῦν ἀρκετὰ τὰ ἔξοδα ἀπὸ τὰ ἔσοδα, 2) νὰ μᾶς δείξῃ τὸ μέγεθος ὅλης τῆς δαπάνης ἐν σχέσει μὲ τὴν οἰκονομικὴ δύναμη τοῦ λαοῦ καὶ τῆς οἰκονομίας του, 3) ὁ προϋπολογισμὸς ὀρίζεται τὰ ὄρια μέσα στὰ ὁποῖα πρέπει νὰ κινεῖται ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, χωρίζεται σὲ τμήματα, ἕνα χρηματικὸ ποσὸ ποὺ εἶναι ὠρισμένο γιὰ ἕνα τμήμα, γιὰ ἕνα σκοπὸ δὲν μπορεῖ νὰ διατεθῇ γιὰ ἄλλο σὲ καμμιά περίπτωση καὶ πρέπει νὰ χωρίζῃ καθαρὰ τὰ τακτικά του ἔσοδα καὶ ἔξοδα ἀπὸ τὰ ἔκτακτα. Ἄν ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἀνάγκη τακτικά καὶ ὁμοίομορφα κάθε χρόνον, τότε πρέπει καὶ τὸ μέσο γιὰ νὰ σκεπαστῇ αὐτὴ ἡ ἀνάγκη, τὸ ἔσοδο δηλ. τοῦ Κράτους νὰ εἶναι τακτικὸ καὶ ἀρκετό. Ὡστε τὰ τακτικά ἔξοδα πρέπει νὰ σκεπάζονται μὲ τακτικά ἔσοδα. Εἶναι ἔκτακτη ἡ ἀνάγκη, δηλ. γίνεται μιὰ φορά, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπαναλαμβάνεται συχνὰ καὶ ὁμοίομορφα, τότε μπορούμε καὶ νὰ προσφύγουμε καὶ σὲ ἔκτακτα μέσα, π. χ. δάνεια, ἄλλα ἔκτακτα ἔσοδα. Ἄλλοίμονο ὅμως στὸ κράτος ποὺ προσπαθεῖ νὰ σκεπάζῃ τακτικά ἔξοδα μὲ ἔκτακτα ἔσοδα, καταφεύγει σὲ ἔκτακτα ἔσοδα γιὰ σκοποὺς ὀχι παραγωγικοὺς, γιὰ ἀνάγκες ἔκτακτες τώρα, οἱ ὁποῖοι ὅμως θὰ φέρουν ὕστερα ἀπὸ καιρὸ ἄλλες ἀνάγκες — τακτικὲς ὅμως πλέον καὶ συνεχεῖς! — ποὺ δὲ θὰ μπορεῖ τὸ Κράτος μὲ τὰ τακτικά του ἔσοδα νὰ τὶς σκεπάζῃ!

Ὅταν μελετᾶμε ἕναν προϋπολογισμὸ ἔχουμε ὑπ' ὄψιν μας τὴ διάκριση ποὺ ἐκάναμε παραπάνω, δηλ. 1) τὴν τυπικὴ ἢ τεχνικὴ ἀποψη καὶ 2) τὴ δημοσιονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀποψη τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Στὴν πρώτη ἔχουμε νὰ ἐξετάσουμε καὶ τὸ σύστημα τῶν διαιρέσεων του καὶ τὴν κατάταξιν τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ἐξόδου ἢ ἐσόδου στὸ Α ἢ τὸ Β τμήμα τοῦ προϋπολογισμοῦ, κατόπιν τὸ ζήτημα τῆς ταμιακῆς ἐνότητος, ποὺ ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὴν εὐκίνησιν τῶν χρηματ. μέσων τοῦ Κράτους, ὥστε νὰ μπορούν οἱ ἀνάγκες τοῦ Κράτους νὰ ἀντικρίθουν πάντοτε μὲ τὰ κατάλληλα μέσα γιὰ νὰ σκεπαστοῦν καὶ νὰ μὴ δημιουργοῦν μέσα στὸν προϋπολογισμὸ ἐδῶ μὲν ἔλλειψη, ἐκεῖ δὲ συγκέντρωσις ἀ-

σκοπη χρήματος καὶ γιὰ νὰ μπορῇ κανένας ὅσο τὸ δυνατόν εὐκολώτερα νὰ ἐξελέγῃ τὸ σύνολο τοῦ προϋπολογισμοῦ, ποὺ θὰ εἶναι σὰν ἕνα σῶμα δταν τηρηθῇ ἡ ἀρχὴ τῆς ταμιακῆς ἐνότητος καὶ δὲν χωρίζεται σὲ τμήματα ποὺ δὲ συγκοινωνοῦν μεταξὺ τους. Εἶναι δηλ. ἡ ἀρχὴ αὐτὴ σὰν τὸ νόμο τῶν συγκοινωνούντων ἀγγείων, ἔπου τὸ ὑγρὸ ποὺ εἶναι στὸ ἕνα βρίσκεται στὴν αὐτὴ ἐπιφάνεια μὲ τὸ ὑγρὸ ποὺ εἶναι στὸ ἄλλο. Ὑστερα — πάλι ἀπὸ τὴν τυπικὴ ἢ τεχνικὴ ἀποψη — ἔχουμε νὰ ἐξετάσουμε ἂν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἔλαβε ὅλη τὴ φροντίδα γιὰ νὰ ἀντικρίθουν τὰ ἔξοδα ἀρκετὰ μὲ τὰ ἔσοδα, δηλ. ἂν εἰδείξε εὐλικρίνεια, ἂν ἐλογάριασε τὰ ἔσοδα τοῦ προσεχοῦς χρόνου μὲ τέτοιον τρόπο ὥστε νὰ πραγματοποιηθοῦν ἐπάνω κάτω ἢ τὰ ἐφούσκωσε τόσο ὥστε νὰ κάμῃ εὐχάριστη ἐντύπωση μὲ ψεύτικα περισσεύματα ἢ ἐλάττωσε καὶ ἀπέκρυψε τὰ ἔξοδα ὥστε νὰ τὰ φέρῃ σὲ ψεύτικο ἰσοζύγιον μὲ τὰ ἔσοδα γιὰ τὸν αὐτὸ σκοπὸ. Καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο, φούσκωμα τῶν ἐσόδων καὶ ἐλάττωσις τῶν ἐξόδων φέρουν τὰ ἐλλείμματα, ποὺ εἶναι δὲ τόσο γνωστὰ σὲ μᾶς, καὶ τὰ ἐλλείμματα ἀναγκάζουν τὸν ὕπουργὸ νὰ ζητήσῃ πιστώσεις ἀναπληρωματικὰς ἢ συμπληρωματικὰς γιὰ νὰ τὰ σκεπάζῃ καὶ τότε δὲν ἔχουμε προϋπολογισμὸ ἀλλὰ ἀπάτη καὶ κοροϊδία! Ὁ διαπρεπὴς στὰ δημοσιονομικά Stourm λέγει ἐτι «γιὰ νὰ γίνον ὑπολογισμοὶ σωστοὶ ἀπαιτοῦνται δύο ἀρετὲς: ὀξύνοια καὶ εὐλικρίνεια. Ἡ ὀξύνοια ἐπιτρέπει στὸν Ὑπουργὸ τῶν Οἰκονομικῶν νὰ βλέπῃ καθαρὰ τὸ μέλλον, ὅσον τὸ δυνατό καθαρώτερα· ἡ εὐλικρίνεια δὲ τοῦ ἐπιβάλλει νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν ξάστερα. Καὶ τὰ δύο ὅμως πρέπει νὰ συνυπάρχουν. Δὲν ὠφελεῖ νὰ εἶναι ὁ Ὑπουργὸς εὐλικρινὴς χωρὶς νὰ εἶναι ὀξύνοος. Καὶ πάλι τί ὠφελεῖ ἡ ὀξύνοια ἂν ἀπὸ ἔλλειψιν εὐλικρίνειας τὸ φῶς εἶναι κρυμμένο «ὑπὸ τὸν μῦθον;» Ἡ ὀξύνοια εἶναι χάρισμα ποὺ τὸ τελειοποιεῖ ἢ πείρα.» Αὐτὰ λέγει ὁ Stourm καὶ ἔχουμε ἄπειρα παραδείγματα Ὑπουργῶν ποὺ ἐν γνώσει ἐξογκώνουν τὰ ἔσοδα· καὶ βλέπουμε ἕνα γεροῦσιαστήν στὴ Γαλλίαν νὰ λέγῃ: «ἡ αὐξηση τῶν ἐσόδων γιὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐφαίνετο νὰ ἀνέλθῃ στὸ ποσὸν τοῦ ἐνὸς ἑκατομ. Ἄν τώρα ἐσημειώθῃ στὸν προϋπολογισμὸ αὐξηση τριῶν ἑκατομ. αὐτὸ ἐγινε διότι ἔπρεπε νὰ κλείσῃ ὁ προϋπολογισμὸς μὲ ἰσοζύγιον!» Καὶ σ' αὐτὸν τὸ λογαριασμὸ οἱ περισσότεροι ὕπουργοί μας εἰδείχναν πάντοτε μεγάλη ἐπιτηδειότητα· εἶχαν καταστήσει ταχυδακτυλουργοὶ καὶ ἐπειδὴ τέτοιοι δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι πολλοὶ σ' ἕναν τόπον περιορίστηκε ἡ τέχνη σὲ πέντε ἐξῆς ἀνθρώπους, ποὺ εἶτε μέσα στὴ Βουλὴ εἶτε ἔξω ἀπ' αὐτὴ ἀλληλοεγρονθοκοποῦντο, ὁ ἕνας ἐβγαζε ψεύτη καὶ ὑποκριτὴ τὸν ἄλλο καὶ οὐ-

τω καθεξῆς ἐννοεῖται ὅτι αὐτοὶ μεταξύ τους ἤξευραν πολὺ καλὰ τί τρέχει καὶ συνεννοοῦντο θαυμάσια μεταξύ τους, ἀλλὰ ὅλοι οἱ Ἕλληνες ὑπήκοοι, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ πατέρες τοῦ ἔθνους, ἀπὸ τοῦς ὁποίους ἀφαιροῦμε αὐτούς τοὺς πέντε-ἕξ σοφτάδες, δὲν μποροῦσαν οἱ δυστυχεῖς νὰ καταλάβουν τί συμβαίνει! Ἐπειτα χρειάζεται στὸν Ἰπουργὸ τῶν Οἰκονομικῶν νὰ ἐξασκῆ καὶ κάποιαν ἐπίβλεψη καὶ στοὺς συναδέλφους του, ποὺ φέρονται κάποτε σὰν ἄσωτοι υἱοί, μάλιστα ὅταν ἀκοῦν πολλὰ περισσεύματα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θιέρτος κοντὰ στίς ἄλλες ἀρετὲς τοῦ Ἰπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ζητεῖ καὶ ὀλίγην ἀγριότητα (férocité)! «Χρειάζεται, λέγει, λίγη ἀγριότητα γιὰ νὰ ὑπερασπισθῆ κανεὶς τὸ Ταμεῖο, ποὺ ἐνῶ ἀνίγει σ' ὅλον τὸν κόσμον, ἐν τούτοις δὲν ἀνήκει σὲ κανένα!»

Στὴ δεύτερη, δηλ. τῆ δημοσιονομικῆ καὶ κοινωνικῆ. Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀποψη ἐξετάζουμε ποιὰ εἶναι ἡ πολιτικὴ τοῦ Κράτους στὴν κατανομή τῶν βαρῶν τῆς πολιτείας, ποιὸς θὰ πληρώσῃ καὶ σὲ ποιὰ ἀναλογία τὰ μέσα ποὺ χρειάζεται τὸ Κράτος γιὰ τίς ἀνάγκες του, ἀπὸ ποιὰ τάξη θὰ ζητήσῃ νὰ τὰ πάρῃ, ἢ ἂν τὰ πάρῃ ἀπὸ ὅλους ἀπὸ ποιόν θὰ πάρῃ τὰ περισσότερα, καὶ αὐτὴν τὴν πολιτικὴν τὴν βλέπουμε νὰ ἐκδηλώνεται καθαρὰ στὸ φορολογικὸ σύστημα, ποὺ ἐφαρμόζει, ἂν δηλ. εἶναι σύστημα μὲ ἄμεσους φόρους καὶ τότε ἔλα τὰ βάρη τὰ βασιάνε τὰ πραγματικὰ κεφάλαια καὶ τὰ πραγματικὰ εἰσοδήματα, ἢ ἂν εἶναι σύστημα μὲ ἔμμεσους φόρους, ποὺ ὅλοι οἱ φόροι ἐπιβάλλονται μὲ βάση **ἓνα πλάσμα!** ἢ ἂν εἶναι μίχτο σύστημα ἀπὸ ἄμεσους καὶ ἔμμεσους καὶ τότε ἀπὸ τὴν ἀναλογία ποὺ ἔχουν αὐτὰ τὰ δυὸ εἶδη τῶν φόρων, καταλαβαίνει κάπως κανεὶς σὲ ποιὰ σχέση εὐρίσκονται καὶ οἱ διάφορες κοινωνικὲς τάξεις μεταξύ τους καὶ ποιὰ εἶναι ἡ δυνατότερη ποὺ γρονθοκοπᾷ τὴν ἄλλη. Τέλος μπορεῖ νὰ ἔχουμε καὶ μίχτο φορολογικὸ σύστημα ποὺ ἐκτὸς ἀπὸ ἄμεσους καὶ ἔμμεσους φόρους ἔχει καὶ ἔσοδα ἀπὸ ἰδιωτικὴ περιουσία καὶ ἐπιχειρήσεις τοῦ Κράτους, ποὺ περιστρέφονται σὲ ἀντικείμενα μεγάλης κοινωνικῆς σημασίας, ὅπως τὰ δάση, οἱ σιδηρόδρομοι κτλ. Ἀπὸ τὸν προϋπολογισμὸ λοιπὸν θὰ ἴδουμε τί σκέπτεται ἡ Κυβέρνησις γι' αὐτὰ ὅλα τὰ ζητήματα, ἐπίσης πῶς σκέπτεται — ἂν σκέπτεται — νὰ ἐπηρεάσῃ μὲ τὸ φορολογικὸ τῆς σύστημα, π. χ. μὲ ἓναν καλὸ φόρο ὅλων τῶν κληρονομιῶν ἢ κεφαλαίων, τὴν κακὴν κατανομή τοῦ εἰσοδήματος ποὺ τὴν κάμνει διαρκῶς χειρότερη, ἀδικιώτερη ἢ ἀχαλίνωτη ἐλευθερία τοῦ συναγωνισμοῦ, μάλιστα στὴν ἐποχὴ μας. Καὶ ὅπως γιὰ τὰ ἔσοδα ἔτσι καὶ γιὰ τὰ ἔξοδα ἀπὸ τὸν προϋπολογισμὸ βλέπουμε πῶς ἐννοεῖ τὸ Κράτος νὰ διαθέσῃ αὐτὰ ποὺ παίρνει ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του: ἂν

σὲ παραγωγικοὺς σκοποὺς, ἂν σὲ μὴ παραγωγικοὺς σκοποὺς, ἂν μὲ σπατάλη ἢ ὄχι, κτλ.

Κι ἀφοῦ εἶπαμε αὐτὰ τὰ γενικὰ ἄς ἐρθοῦμε τώρα νὰ ἐξετάσουμε μὲ λίγα λόγια τὸν Προϋπολογισμὸ ποὺ μᾶς ἔφερε ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις, τὸν Προϋπολογισμὸ γιὰ τὸ 1912. Πρῶτα θὰ τὸν ἐξετάσουμε ἀπὸ **τυπικῆ-τεχνικῆ** ἀποψη καὶ ὕστερα ἀπὸ **δημοσιονομικῆ-κοινωνικῆ** ἀποψη.

Α'.) ἀπὸ τυπικῆ-τεχνικῆ ἀποψη.

Πρῶτα πρῶτα χαιρετίζουμε μὲ μεγάλη μας χαρὰ τὸ γεγονός, ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ ἐφέτος ὁ προϋπολογισμὸς ἐψηφίστηκε ἔγκαιρα καὶ προτοῦ ἀρχίσει ἡ χρῆσις τοῦ 1912. Ἄν ἐξακολουθήσῃ αὐτὸ καὶ στὸ μέλλον θὰ διευκολύνῃ τοὺς ἀπολογισμοὺς καὶ θὰ βάλῃ κάποια τάξη στὴ διαχείρισιν, φοβούμεσθε ὅμως, ὅτι, ὅπως ἔχει ὀρίσθῃ σ' ἐμᾶς τὸ οἰκονομικὸ ἔτος, δηλ. νὰρχίξῃ τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ νὰ τελειώσῃ στὴν 31 Δεκεμβρίου, σύστημα ποὺ τὸ ἐγκατέλειψαν σχεδὸν ὅλα τὰ ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ κράτη καὶ ἡ ψήφισις τοῦ προϋπολογισμοῦ προτοῦ ἀρχίσῃ τὸ ἔτος εἶναι πολὺ δύσκολη, ἀκόμη καὶ μετὰ τὸ νέο Σύνταγμα κατὰ τὸ ὅποιο ἡ Βουλὴ θὰ συνέρχεται αὐτοδικαίως ὄχι ὅπως πρὶν τὴν 1η Νοεμβρίου, ἀλλὰ τὴν 1η Ὀκτωβρίου καὶ ἡ χρῆσις τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους δὲ συμβιβάζεται μὲ τίς οἰκονομικὲς συνθήκες τοῦ τόπου.

Δὲν μπορεῖ νὰ πιστέψῃ κανεὶς, ὅτι ὑπολογίζουμε λογικὰ ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1911 π. χ. τί ποσὸ προϊόντων γῆς θὰ βγάλῃ ὁ Αὐγουστος τοῦ 1912, ὥστε νὰ προϋπολογίσουμε τί εἰσπράξεις μπορεῖ νὰ περιμένῃ τὸ Δημόσιον. Οὔτε τίς στοιχειωδέστερες ἐνδείξεις δὲν μποροῦμε νὰ ἔχουμε τὴν ἐποχὴ αὐτὴ γιὰ τὴν πιθανότητα τῆς ἐρχομένης παραγωγῆς καὶ ἐπομένως γιὰ τίς ἀνάλογες εἰσπράξεις τοῦ κράτους. Αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει στοὺς φόρους τῶν προϊόντων τῆς γῆς, ὅπως καὶ στὸν ὑπολογισμὸ τῶν εἰσπράξεων ποὺ θὰ δώσῃ ὁ δασμὸς τοῦ σταριοῦ. Ἐνῶ ἂν ἀρχίξῃ ἡ χρῆσις τὸν Ἀπρίλιον ἢ Ἰούλιον, θὰ εἶχαμε μερικὲς ἐνδείξεις ἂν θὰ εἶναι μικρὴ ἢ μεγάλη ἡ ἐγχώρια παραγωγὴ, ποὺ κανονίζει τὸ ποσὸ τοῦ εἰσπράξιμοῦ ἀπ' ἔξω σταριοῦ. Φέρνουμε αὐτὰ τὰ παραδείγματα ὡς τὸ πιεζωντανὸ γιὰ ἀπόδειξιν τῆς ἀνάγκης νὰ μετατεθῇ τὸ οἰκονομικὸ ἔτος ὥστε νὰρχίξῃ τὴν 1 Ἀπριλίου, ἂν ὄχι ἀργότερα.

Μαζὶ μ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ δὲ θεωροῦμε ἄσκοπο νὰ συστήσουμε στοὺς ἀρμοδίους νὰ φήσουν τοὺς πολὺ φιλοὺς λιγαριασμοὺς τοῦ περασμένου καιροῦ καὶ νὰ μὴν ἀραδιάζουν, ὕστερα ἀπὸ ἑκατομμύρια, μονόδρομα καὶ λεπτά, γιατί, ἐκτὸς ποὺ δυσκολεύουν τὴν μελέτη καὶ προκαλοῦν ἄσκοπο κόπον, καταντᾷ καὶ

κοροϊδία, ἂν δὲν εἶναι θρασύτης, τὸ νὰ μιλάμε μὲ ἀκρίβεια μονολέπτου, ὅταν κινδυνεύουμε ν' ἀπατηθοῦμε γιὰ ποσὰ ἑκατοντάδων χιλιάδων! Θὰ ἀρκοῦσε οἱ λ)σμοὶ νὰ γινότανε σὲ χιλιάδες δραχμῶν, γιὰ νὰ μὴν αὐταπατόμαστε.

(Στὸ ἄλλο φύλλο Β' : Τὰ ἔσοδα)

ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ

ΦΙΛΕΛΕΥΤΕΡΟΙ

Γ.

Ἐγραψα στὸ πρῶτό μου ἄρθρο, πῶς, λέγοντας πῶς εἴμαστε φιλελεύτεροι, ἐννοοῦμε ὅτι ζητοῦμε τὴν ἐλεύτερη σκέψη ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερων ἀνθρώπων, ἐλεύτερη ὄχι μόνο ἀπὸ νομικὸ καταναγκασμὸν μὰ καὶ ἀπὸ οἰκονομικὰ ἐμπόδια. Ἔτσι γίνεται φανερό πῶς ἕνας τέτοιος λιμπεραλισμὸς δὲν πρέπει νὰ συγχυστεῖ μὲ τὸν παλιὸ λιμπεραλισμὸ τοῦ *laissez faire*. Ἄν κανεὶς ζητοῦσε τὴν ἐλεύτερη δράση καὶ εἴτανε συνεπής, ἔπρεπε φυσικὰ νὰ καταλήξει στὸν ἀναρχισμό· μὰ τὴ συνέπεια αὐτὴ δὲν τόλμησαν νὰ τὴν τραβήξουν οἱ φίλοι τῆς ἐλεύτερης δράσης γιὰτὶ αὐτοὶ ἀναγνώριζαν τὸ Κράτος καὶ ἤξευραν πῶς τὸ Κράτος καὶ τὸ δίκαιο προϋποθέτουν ἴσα ἴσα τὸν περιορισμὸ τῆς ἐλευτερίας. Σκουντοῦσαν λοιπὸν ἐδῶ κ' ἐκεῖ γιὰ νὰ βροῦν τὸ βαθμὸ τῆς ἐλευτερίας ποῦ ἔπρεπε νάχει τὸ ἄτομο καὶ εἶναι φυσικὸ πῶς ὁ τέτοιος βαθμὸς θὰ παράλλαζε κατὰ τὸ πρόσωπο ποῦ ἤθελε νὰ τὸν ὀρίσει. Τὸν τελευταῖο καιρὸ τονίστηκε πῶς ἡ δράση ἔπρεπε νὰ περιοριστεῖ μόνο ὅσο εἶναι ἀναγκαῖο, καὶ κριτήριον τῆς ἀναγκαιότητος αὐτῆς ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ λογικὴ, πῶς μὲ ἄλλες λέξεις λιμπεραλισμὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ νὰ μὴν ἀναγνωρίζε κανεὶς ἄλλους περιορισμοὺς τῆς ἀνθρώπινης δράσης παρὰ μόνο ἐκείνους ποῦ ἐπιβάλλει ἡ λογικὴ. Μὰ δὲ νομίζουμε πῶς τὸ κριτήριον αὐτὸ μπορεῖ νὰ κρατηθεῖ· πολλές φορές ἔβαλαν τὴ λογικὴ γιὰ κριτήριον, μὰ σ' αὐτὴ στηρίζτανε τοῦ κόσμου οἱ δυνατότητες μὲ τὴν ἴδια δύναμη, ὥστε τὸ κριτήριον καταντοῦσε τιποτένιο· τὴ λογικὴ ἐμεῖς δὲν τὴ βλέπουμε ἔτσι ἀπόλυτη, μὰ σὲ μορφὴ τῆς λεγικῆς μου, τῆς λογικῆς σου, κλ. τὴ βλέπουμε δηλ. ὑποκειμενικὴ, κ' ἔτσι πιστεύουμε πῶς ἂν τὴ βάλουμε γιὰ κριτήριον τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς τοῦ λιμπεραλισμοῦ θάχουμε τόσοσους λιμπεραλισμοὺς ὅσους καὶ οἱ λογικὲς ποῦ θὰ σκεφτότανε ἂν ὁ ἕνας ἢ ὁ ἄλλος περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας εἶναι ἀναγκαῖος ἢ ὄχι. Ἡ ἀρχὴ, ὅπως παραπάνου τὴν ἀναφέραμε, μὰς φαίνεται λοιπὸν ἀόριστη --- θὰ τὴν καταδικάσουμε

δὲ ὀλοτελα μόλις ὀριστεῖ σ' ἕνα σημεῖο ποῦ θὰ καταστρέφει τὴν ἐλεύτερη σκέψη. Γιατὶ ὅσο μικρότερος εἶναι ὁ περιορισμὸς τῆς ἀτομικῆς δράσης, τόσο μεγαλύτερος εἶναι ὁ κίνδυνος τῆς ἐλεύτερης σκέψης, καὶ αὐτὸ ὄχι τόσο ἀπὸ τὸ νομικὸ μέρος ὅσο ἀπὸ τὸ οἰκονομικὸ, γιὰτὶ ἡ ἐλεύτερη δράση μπορεῖ πολλές φορές νὰ φέρει στὴν οἰκονομικὴ ἐξάρτηση τῶν πολλῶν ἀπ' τοὺς λίγους, κ' ἐπομένως νὰ περιορίσει ἐμμέσως τὴν ἐλεύτερη σκέψη τῶν πολλῶν, βάζοντάς τους οἰκονομικὰ ἐμπόδια.

Ἐπιμένουμε λοιπὸν στὴν ἔννοια τοῦ λιμπεραλισμοῦ σὰν ἀρχῆς ποῦ ζητάει τὴν ἐλεύτερη σκέψη ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερων ἀτόμων καὶ ἀρχίζουμε τώρα νὰ τραβοῦμε τίς συνέπειες τῆς ἀρχῆς αὐτῆς.

Ἡ πρώτη συνέπεια τῆς ἀρχῆς εἶναι ἡ ἀναγνώριση τῆς ἐλεύτερης ἐπιστήμης. Κανέναν περιορισμὸ δὲν ἀνεχόμεσθε στὴν ἐπιστημονικὴ μας ἔρευνα καὶ στὴ διατύπωση τῶν συμπερασμάτων τῆς. Κανέναν περιορισμὸ ἀπ' τὸ νόμον πολεμοῦμε λοιπὸν κάθε διάταξη τοῦ δικαίου ποῦ θέλει νὰ περιορίσει τὴν ἐπιστήμη. Αὐτὸ δυστυχῶς γίνεται στὸν τόπον μας, γιὰτὶ τιμωρεῖται ὁ ἐπιστήμονας ἐκεῖνος ποῦ θὰ τολμοῦσε νὰ ἐξωτερικεύσει τὰ πορίσματα τῆς ἐργασίας του, ἂν τυχὸν τὰ πορίσματα αὐτὰ ἀντιβαίνουν σὲ ὀρισμένους ἀρχές, ποῦ ἐπικρατοῦν σήμερα, ἠθικὲς ἢ θρησκευτικὲς. Ἔτσι ἐπιζοῦμε στὸν τόπον μας μ' ὄλον τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα τὴν πρωτοφανῆ ἄγνοια ἢ γιὰ μερικὸς τὴ μὴ ἐκδήλωση σπουδαίων ἐπιστημονικῶν θεωριῶν, ποῦ ἄλλοῦ ἔχουν καταχτήσει τόσο ἔδαφος, ἔτσι ἐπιζοῦμε τὴ ντροπὴ νὰ καταγγέλλεται ἕνας ἐπιστήμονας γιὰτὶ τόλμησε ν' ἀναπτύξει τίς ὕλιστικὲς θεωρίες του, πορίσματα τῆς ἐπιστημονικῆς του ἐργασίας. Κανέναν περιορισμὸ οἰκονομικὸ, ὅπως θὰ ἀναπτύξουμε παρακάτω. Κανέναν περιορισμὸ δογματικὸ· αὐτὸ θὰ πεῖ πῶς ζητοῦμε ὄχι μόνο ἐλεύτερη μὰ καὶ φιλελεύτερη ἐπιστήμη. Δὲ θὰ μακρολογήσομε ἐδῶ γιὰ τὸν ὀρισμὸ τῆς ἐπιστήμης· ἐμεῖς τὴν καταλαβαίνουμε σὰν ἕνα συστηματοποιημένο σύνολο ἐνοιῶν κάτου ἀπὸ μιὰ γενικώτερη ἔννοια. Ἔτσι δὲν τὰ πολυλογοῦμε ἂν ἡ θεολογία πρέπει νὰ χαρακτηριστεῖ ἐπιστήμη ἢ ὄχι. Ἐμεῖς τῆς ἀφίνουμε τὴ χαρὰ νάχει τὸν τίτλον τῆς ἐπιστήμης. Μὰ φιλελεύτερη ἐπιστήμη βέβαια δὲν τὴ βρίσκουμε ὅσο εἶναι δεμένη σὲ ὀρισμένα δόγματα, ὅσο ἀναγνωρίζε ὀρισμένους ἀπόλυτους ἀλήθειες ἐκ τῶν προτέρων, χωρὶς νὰ τίς ἐρευνήσει, χωρὶς ν' ἀμφισβάζει πρῶτα γι' αὐτὲς καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ πεισθεῖ. Καὶ αὐτὸ εἶναι γιὰ τὴ θεολογία φυσικὸ, γιὰτὶ οἱ ἀλήθειες τίς αὐτὲς, εἶναι ἀλήθειες «κατ' ἀποκάλυψιν». Ἔτσι δὲν πρέπει νὰ μὰς φανεῖ παράδοξο ὅ,τι μοῦ διηγήθησαν κάποτε γιὰ ἀστεῖον, πῶς δηλ. μιὰ